

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 81/02

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu L. M. a zo sudcov Š. O. a D. Š. na neverejnom zasadnutí 30. októbra 2002 prerokoval prijatú sťažnosť V. K., B., zastúpenej advokátkou JUDr. M. S., B., ktorou namietala porušenie základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Brezne v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 172/01, a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Brezne v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 172/01 p o r u š i l právo V. K., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu v Brezne v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 172/01 p r i k a z u j e konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

3. V. K. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Brezne povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresnému súdu v Brezne u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia V. K. v sume 12 000,-- Sk (slovom dvanásťtisíc slovenských korún) na účet advokátky JUDr. M. S., B., do 1 mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 2. augusta 2002 doručené podanie V. K., bytom B. (ďalej len „sťažovateľka“), z 10. júla 2002, zastúpenej advokátkou JUDr. M. S., B., ktorým namietala porušenie základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Brezne (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 172/01.

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 81/02-7 z 20. augusta 2002 prijal podľa ustanovenia § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu vyjadrili k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedníčkou, listom sp. zn. Spr. 4049/02 zo 16. septembra 2002 a sťažovateľka, zastúpená svojou právnou zástupkyňou, stanoviskom z 2. októbra 2002.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

Predmetom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky, že „napriek tomu, že od podania žaloby uplynulo už 14 mesiacov, vo veci okresný súd nekoná doposiaľ ...“, čím bolo porušené jej právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka podala 18. júna 2001 na okresnom súde žalobu o náhradu škody na zdraví a okresný súd vo vyššie uvedenej veci riadne nekoná, čo dokumentuje tým, že „... za 14 mesiacov vykonal tieto úkony: dňa 13. 3. 2002 si vyžiadal spis Pv 544/94 z okresnej prokuratúry a v ten istý deň okresný súd dal žalovanej 15 dňovú lehotu, aby sa vyjadrila k žalobnému návrhu. Vo veci nebolo vytýčené pojednávanie. Okresný súd teda po dobu od 18. 6. 2001 až do 13. 3. 2002 nevykonal jediný úkon, ktorý by smeroval k príprave na prejednanie žaloby. A do dnešného dňa súd opäť nekoná – t. j. nevykonal žiaden úkon od 13. 3. 2002“.

Sťažnosť na nečinnosť okresného súdu z 11. marca 2002 adresovaná jeho predsedníčke nevedla k náprave.

K sťažnosti sa okresný súd vyjadril už vyššie citovaným listom, v ktorom popisuje priebeh doterajšieho konania vo veci (zhodne s vyššie uvedenými tvrdeniami sťažovateľky) a potvrdzuje, že sťažnosť na prietahy v konaní, ktorá mu bola doručená 12. marca 2002, „... bola kvalifikovaná ako dôvodná, nakoľko zákonná sudkyňa neprimerane dlhý čas nevenovala veci pozornosť“. Napriek tomu však navrhuje „s poukazom na objektívne skutočnosti, ..., aby ústavný súd sťažnosť sťažovateľky V. K. zamietol“. Objektívne skutočnosti mali podľa tvrdenia okresného súdu spočívať v tom, „že sudcovia OS Brezno sú neprimerane zaťažení“, o čom má svedčiť aj počet vecí v senáte zákonnej sudkyne, čo

okresný súd dokumentuje štatistickým prehľadom novo napadnutých a aj nerozhodnutých vecí za roky 2000 – 2002.

K vyjadreniu okresného súdu zaujala stanovisko právna zástupkyňa sťažovateľky listom z 2. októbra 2002, v ktorom uviedla, že odvolávanie sa okresného súdu „... na pracovnú zaťaženosť považujeme za neprimerané. Vo veciach civilného konania, a to najmä v prípade takom ako je prípad sťažovateľky (uplatnenie nároku na náhradu škody spôsobenej na zdraví), je potrebné, aby sudy postupovali s najväčšou starostlivosťou tak, aby vec bola spravodlivo prejednaná bez zbytočných prietahov“.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej občianskoprávnej veci.

Sťažovateľka podala na okresný súd 18. júna 2001 žalobu, v ktorej sa domáhala proti žalovanej G. V. z Brezna náhrady škody na zdraví v sume 61 200,-- Sk ako následku dopravnej nehody spôsobenej sťažovateľke žalovanou.

Prvý úkon vo veci vykonal okresný súd až 13. marca 2002, keď si vyžiadal z Okresnej prokuratúry v Brezne spis v trestnej veci žalovanej. Až v uvedený deň okresný súd zaslal žalovanej žalobu na vyjadrenie. Požadovaný spis bol okresnému súdu doručený 25. marca 2002, odkedy okresný súd nevykonal žiadny úkon vo veci. Súdny spis sp. zn. 1 C 172/01 bol doručený ústavnému súdu 23. septembra 2002 a vrátený späť okresnému súdu 2. októbra 2002.

Z vecného spisu okresného súdu sp. zn. Spr. 4017/02 týkajúceho sa vybavovania sťažnosti na prietahy v konaní podanej sťažovateľkou 11. marca 2002 Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) a v druhopise okresnému súdu ústavný súd zistil, že sťažnosť bola predsedníčkou okresného súdu kvalifikovaná ako

dôvodná (odpoveď sťažovateľke sp. zn. Spr. 4017/02 z 25. marca 2002), „nakoľko zákonná sudkyňa neprimerane dlhý čas nevenovala pozornosť Vašej veci“. Ministerstvo, keďže sťažnosť na prieťahy v konaní bola dôvodná, listom č. k. 4197/02-51/481-C z 13. augusta 2002 požiadalo okresný súd, aby mu boli v pravidelných trojmesačných intervaloch až do právoplatného skončenia veci zasielané správy o stave konania.

III.

Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd (ods. 1). Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody, a ak porušenie týchto práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal (ods. 2). Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho páva boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie (ods. 3).

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov (...).

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd po vykonanom dokazovaní vyniesol toto rozhodnutie:

„Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovuje, že nekonaním Okresného súdu v Brezne v občianskoprávnej veci navrhovateľky V. K. proti odporcovi G. V. vedenej pod č. k. 1 C 172/01 došlo k porušeniu ústavného práva navrhovateľky na prerokovanie veci bez prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Ústavný súd prikazuje Okresnému súdu v Brezne, aby vo veci konal.

Ústavný súd priznáva sťažovateľke finančné zadosťučinenie vo výške 200.000,- Sk.

Okresný súd v Brezne je povinný nahradiť sťažovateľke trovy jej právneho zastúpenia v lehote 3 dní od právoplatnosti rozhodnutia do rúk jej právnej zástupkyne.“

Okresný súd, ako to je vyššie uvedené, navrhuje „... s poukazom na objektívne skutočnosti ...“, aby ústavný súd sťažnosť sťažovateľky zamietol (a to z dôvodu vysokého nápadu vecí vybavovaných zákonnou sudkyňou).

Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním vecí na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov sa splní zásadne až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť vecí, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti vecí, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav vecí a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/92 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) vecí.

Predmetom konania na okresnom súde je rozhodovanie o žalobe na náhradu škody ujmy na zdraví spôsobenej dopravnou nehodou, a to následne po právoplatnom skončení trestného konania, v ktorom podľa tvrdenia sťažovateľky „... je preukázané, že žalovaná spôsobila poškodenie zdravia žalobkyni pri spomínanej dopravnej nehode“. Aplikáciu právnej úpravy náhrady škody v občianskom súdnom konaní vykonanú v ustanoveniach

šiestej časti prvej a druhej hlavy (prvého až tretieho oddielu) zákona č. 40/1964 Zb. – Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov ústavný súd nepovažuje za natoľko komplikovanú a náročnú, aby mohla ospravedlniť vykonanie prvého úkonu okresného súdu až po vyše ôsmich mesiacoch od nápadu veci na príslušný súd.

2. V konaní (správaní) sťažovateľky ako ďalšieho kritéria na posudzovanie možných dôvodov zbytočných prietáhov v konaní nezistil ústavný súd žiadne skutočnosti, ktoré by mali vplyv na doterajšiu dĺžku konania pred okresným súdom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci.

Ústavný súd konštatoval, že konanie o žalobe sťažovateľky od jej podania trvá bez rozhodnutia (ako aj vytýčenia čo len jedného pojednávania) vo veci už vyše 16 mesiacov. Vykonanie prvých jednoduchých úkonov (vyžiadanie si spisu prokurátora a zaslanie žaloby žalovanej strane na vyjadrenie) až po vyše ôsmich mesiacoch od nápadu veci a ďalšiu nečinnosť okresného súdu v nasledujúcom období v trvaní vyše pol roka hodnotí ústavný súd ako konanie so zbytočnými prietahmi.

Obranu okresného súdu spočívajúcu vo vysokom nápade vecí ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prietahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní. Podľa názoru ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prietahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas a adekvátne opatrenia (I. ÚS 39/00). Okresný súd vo svojom stanovisku neuviedol

žiadne konkrétne skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné usudzovať, že v danej veci ide o takýto prípad.

Vychádzajúc z dôvodov vyššie uvedených v bode 1 (hodnotenie kritéria zložitosti veci), z platnej právnej úpravy a z postupu súdu (organizovania jeho procesného postupu) v predmetnom občianskoprávnom súdnom konaní nemožno hodnotiť postup (organizáciu práce) okresného súdu v posudzovanej veci ako postup, ktorý by zodpovedal ústavou priznanému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku (najmä § 1 až 3, § 6 a § 100 ods. 1), ktorých aplikácia je nevyhnutným predpokladom spoločensky efektívneho, t. j. rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany.

Vyššie uvedený postup (nečinnosť) okresného súdu spôsobiaci zdĺhavosť namietaného konania nevykazoval podľa názoru ústavného súdu znaky plynulého a efektívneho konania a bol teda konaním so zbytočnými prietahmi.

V dôsledku konštatovania zbytočných prietáhov v predmetnej veci ústavný súd považoval za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať okresnému súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku upravujúcimi priebeh konania tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti súčasne uplatnila z dôvodu nečinnosti okresného súdu, ktorá spôsobila, že „... doposiaľ jej nebola poskytnutá náhrada“ a „... že v prípade

rýchleho ukončenia sporu a vyplatenia žalovanej finančnej sumy ako náhradu škody na zdraví, by tieto prostriedky už mohla použiť na svoju zdravotnú starostlivosť a zabezpečiť si zlepšenie svojho zdravotného stavu v dôsledku ujmy na zdraví, ktorú utrpela“, priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 200 000,-- Sk.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy primerané finančné zadosťučinenie, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02). Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde a s prihliadnutím na všetky okolnosti zakladajúce porušenie namietaného práva uznal podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 20 000,- Sk.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Právna zástupkyňa sťažovateľky si uplatnila náhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľky v konaní pred ústavným súdom v sume 12 000,-- Sk, a to za tri úkony právnej pomoci (prevzatie a príprava právneho zastúpenia, ústavná sťažnosť a vyjadrenie k stanovisku okresného súdu). Hodnotu jednotlivých úkonov právnej pomoci vyvodzovala právna zástupkyňa sťažovateľky z ustanovenia § 13 ods. 8 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokáta za poskytovanie právnych služieb. Priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2001 (t. j. výpočtový základ) predstavovala sumu 11 693,-- Sk (zaokrúhlene 11 700 Sk), z ktorej jedna tretina je 3 900,-- Sk. Advokátsky paušál (režijné náklady) predstavuje sumu 100,-- Sk. Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je odôvodnená aplikácia ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, že požadovaná náhrada trov právneho zastúpenia zodpovedá platným právnym predpisom, a preto uložil okresnému súdu povinnosť zaplatiť trovy právneho zastúpenia sťažovateľky v sume 12 000,-- Sk.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. októbra 2002